

Niet zwijgen maar spreken is goud.

'Duizend leugens bruidstaart' nieuwe roman Diana Lebacs

door Wim Rutgers

Literatuur kan op velerlei manieren gelezen worden. De tweede roman van Diana Lebacs: 'Duizend leugens bruidstaart', lijkt een grabbelton van motieven waaruit elke lezer zijn eigen verrassing kan opdelven. Je zou het verhaal als een sprookje kunnen lezen. Een arme jonge geitenhoeder Skylar leeft in een klein armoedig en primitief dorpje, eenzaam met zijn moeder, omdat zijn vader Jorge Concepción naar het buitenland vertrokken is om daar geld te verdienen, maar al vijf jaar lang niets meer van zich heeft laten horen. De jonge geitenhoeder wil meer dan een arme geitenhoeder zijn en gaat stiekem naar de kleine dorpschool die drie uren lopen ver is. Hij heeft een helder hoofd, blinkt uit in sport en zal met behulp van de leraar en een beurs aan een middelbare school in de stad toegelaten kunnen worden.

De inmiddels veertienjarige Skylar, brengt zijn moeder ertoe dat ze samen op zoek gaan naar de onvindbare vader, het bekende motief van de Vatersuche. Zijn moeder moet na drie maanden terug omdat het verblijfsvisum dan verstreken is, maar Skylar besluit in het land Hope Land te blijven tot hij zijn vader heeft gevonden, maar die blijft onvindbaar. Dan volgt een proces van inburgering. Uiteraard maakt hij het helemaal in het verre land, studeert rechten en wordt advocaat. Het sprookjesmotief wordt nog versterkt door vijf 'bysides' van zijn vader die feeën of heksen genoemd worden en die op hun beurt zelf behekst worden door het eten van een stuk taart die een verwensing van de moeder bevat. Van tijd tot tijd duiken ze op betekenisvolle momenten in het verhaal op. Aan het einde blijken ze voor goed verdwenen in een diepe grot.

Als Skylar na tien jaar de vader eindelijk vindt, met behulp van een door hem kleurrijk beschilderd T-shirt dat hij voor zijn vader bewaard heeft, is deze net gestorven en blijkt het bovendien dat deze inmiddels oude man zijn vader helemaal niet is geweest.

‘Duizend leugens bruidstaart’ vertoont zo ook kenmerken uit een romantische traditie. Zo’n teken als een beschilderd T-shirt is een bij uitstek romantisch gegeven dat in de Europese Romantiek - en in moderne *novelas* - een vast motief vormt. Een dergelijk romantisch gegeven vinden we ook in de persoon van de grenswachter Minguel als wachter en bemiddelaar. De maïsventer Timo blijkt een soort van in de Romantiek gebruikelijke romantische ‘regiefiguur’ die op de achtergrond de hoofdpersoon begeleidt op zijn zoektocht, zijn queeste - de titel van het eerste deel van de roman.

Maar ‘Duizend leugens bruidstaart’ is ook een verhaal rond het twee-werelden motief: het arme primitieve dorp De Schoot tegenover de stad St. Michaëlsburg, die weer tegenover de welvarende stad in het moderne Hope Land staat en die weer tegenover Urubeira, de Stad van Kristal die geregeerd wordt door een internationale bende met een drugsbaron en orgaanhandelaar aan het hoofd. Deze geografische varianten symboliseren tegenstellingen tussen (kans)arm en rijk, tussen primitief en ontwikkeld, maar ook tussen intermenselijk contact en koele zakelijkheid. Aan het einde van de roman besluit de hoofdpersoon zich in te zetten voor de ontwikkeling van zijn dorp. Zo gelezen sluit het verhaal aan bij het sociaalrealisme als belangrijke Caribische literair-historische stroming en heeft het ook kenmerken van een misdaadroman en het thema van narco-realisme in zich.

De roman is ook een migratieroman van migranten die een uitzichtloze situatie van armoede ontvluchten, maar zich ook in het nieuwe land nooit volledig gelukkig zullen voelen ondanks hun onderlinge solidariteit. Zo gelezen scheert het verhaal langs de problematiek van vluchtelingen en illegaliteit. Skylar en zijn moeder Naima gaan met behulp van de ‘grenswachter’ naar Hope Land, maar lopen het gevaar door de politie die iedereen aan de grens probeert tegen te houden, ondanks hun geldig verworven en duur betaalde papieren, toch niet toegelaten te worden. Maar Skylar ontwikkelt zich tot een geslaagde en geïntegreerde modelmigrant, die aan het einde van het verhaal evenwel toch weer naar zijn geboortedorp terugkeert. Je zou kunnen zeggen dat je naar het buitenland moet om echt volwassen te worden en daarna naar je land teruggaan.

Met dat laatste gegeven kan ‘Duizend leugens bruidstaart’ ook gelezen worden als een verhaal in de traditie van de Caribische ‘novels of childhood’, die de

ontwikkelingsgang van een jonge man beschrijven op zijn weg naar volwassenheid en zelfstandigheid. Tegen het einde van de roman schudt Skylar zijn obsessieve problemen rond de Vatersuche van zich af en vindt hij rust bij zijn oorsprong.

Naar zijn vorm in zowel inhoud als taal en stijl heeft het verhaal met zijn terugblikken en tal van vooruitblikken ook kenmerken van een spannend jongensboek, ook al door de leeftijd van de hoofdpersoon en de afwisselende complicaties waarin deze steeds weer verzeild raakt. Daarmee vult 'Duizend leugens bruidstaart' een leemte van de jongvolwassenen-literatuur voor twaalf tot achttienjarigen die tot nu toe schaars is op onze eilanden.

Al deze motieven en benaderingsmogelijkheden komen tegen het slot van de roman bij elkaar als hoofdpersoon Skylar de non Kiara ontmoet die hem de weg wijst naar een filosofie van inclusiviteit en een levenshouding van acceptatie in plaats van afwijzing: „Eigenlijk is afwijzing de grootste pijn en ellende in deze wereld. Je hele innerlijke kompas raakt erdoor van slag. (...) Afwijzing is iets vreselijks. Het gaat onder je huid zitten, het snijdt door je heen als een vlamvend zwaard, het slaat totaal naar binnen.” Niet alleen vluchtelingen worden afgewezen, ook de compleet geïntegreerde migrant blijft voorwerp van afwijzing en zal nooit volledig geaccepteerd worden, zichzelf ook nooit zo voelen. Hiermee raakt het verhaal aan de problematiek van respect ontvangen en ook aan de ander geven.

Hiermee is bovendien een van de centrale thema's in het hele literaire werk van Diana Lebacs gegeven. Ik las en interpreteerde haar debuutroman 'De langste maand' (1994) bij zijn publicatie als een verhaal over (het gebrek aan) communicatie, wantrouwen en verloren harmonie waardoor allerlei problemen ontstaan die door meer open te zijn voorkomen hadden kunnen worden, een openstaan voor de ander en harmonie met jezelf en de wereld die ook in haar jeugdroman 'Ubuntu' (2010) centraal stond en nu opnieuw in deze roman 'Duizend leugens bruidstaart'.

Niet zwijgen maar spreken is goud. Er zouden Skylar heel wat problemen bespaard zijn gebleven als zijn moeder niet gezwegen had maar hem de waarheid rond zijn vader zou hebben verteld, als zijn veronderstelde vader openheid had betracht in plaats van steeds maar te weigeren om te reageren,

als Skylar zijn grote liefde Ellyanne niet door zijn gedrag van zich vervreemd zou hebben.

Caribische romans zijn vaak te karakteriseren als spiegel en perspectief: ze houden de lezers niet alleen een kritische spiegel voor, maar bieden daarnaast ook een ethisch perspectief op een positieve toekomst. Die is voor Skylar gelegen in de opbouw van zijn land waar hij deel van wil uitmaken. Met deze veelzijdige roman heeft Diana Lebacs inhoudelijk een heel ander verhaal geschreven dan in haar publicaties tot nu toe, maar is ze zichzelf tegelijkertijd trouw gebleven door vast te houden aan haar centrale intermenselijke thema, dat je zou kunnen omschrijven als: niet zwijgen maar spreken is goud.

Bron: Antilliaans Dagblad, zaterdag 11 maart 2017